

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตอาสา : กรณีศึกษามูลนิธิสุขภาพไทย

Factors Influencing Voluntary Behaviors : Case Study of Thai Holistic Health Foundation

วรรณรินทร์ วุฒิพรหม¹ จุฬารัตน์ วัฒนะ² ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย³
Wannarin Wuttiptom¹ Jularat Wattana² Choosak Ueangchokchai³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ (1) ศึกษาาระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจิตอาสาของ จิตอาสาในมูลนิธิสุขภาพไทย (2) ศึกษาาระดับพฤติกรรมจิตอาสาของจิตอาสาในมูลนิธิสุขภาพไทย และ (3) ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของจิตอาสาในมูลนิธิสุขภาพไทย ประชากร ได้แก่ จิตอาสาในโครงการ “พัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในสถานสงเคราะห์ด้วยพลังอาสาสมัคร” ที่ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ จำนวน 78 คน โดยเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตอาสา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางสังคมมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจิตอาสาของจิตอาสาในมูลนิธิสุขภาพไทยระดับสูง (2) ระดับพฤติกรรมจิตอาสาของจิตอาสาในมูลนิธิสุขภาพไทยอยู่ในระดับสูง (3) ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมจิตอาสา ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยการชี้แนะตนเองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจิตอาสาในระดับ

¹นิสิตระดับปริญญาโท สาขาการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³อาจารย์ สาขาการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปานกลางในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แรงจูงใจอาสา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจิตในอาสาสมัครระดับปานกลางในทิศทางเดียวกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ เครือข่าย การสนับสนุน จากครอบครัว และการมีตัวแบบด้านจิตอาสาที่มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมจิตอาสาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองและเครือข่ายสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรม จิตอาสาในมูลนิธิสุขภาพไทยได้ร้อยละ 34.7

คำสำคัญ : จิตอาสา พฤติกรรมจิตอาสา มูลนิธิสุขภาพไทย

Abstract

This research was aimed to examine (1) the level of the factors related to the voluntary behaviors of the volunteers in the Thai Holistic Health Foundation (THHF volunteers), (2) the level of the voluntary behaviors of the THHF volunteers, and (3) the relationships among the factors related to the voluntary behaviors of the THHF volunteers. The study sample consisted of 78 volunteers selected through accidental sampling out of the overall population of volunteers in the Project of “Developing the Quality of Children’s Life for Children in the Assistance Home by Voluntary Power.” The instrument of data collection was a questionnaire about the factors related to the voluntary behaviors.

The results revealed that (1) both personal and social factors related to the voluntary behaviors of THHF volunteers were at the high level; (2) the voluntary behaviors of THHF volunteers were at the high level; (3) the relationships between the personal factors

and the voluntary behaviors were as follows : the self-directed learning correlated positively and significantly ($p<.01$) with the voluntary behaviors at the moderate level; the voluntary motivation correlated positively and significantly ($p<.01$) with the voluntary behaviors at the moderate level. The social factors including networks, family supports and volunteer models correlated positively and significantly ($p<.05$) with the voluntary behaviors at the moderate level. Through the stepwise multiple regression analysis, it was revealed that self-directed learning and voluntary networks could mutually predict volunteer spirit behaviors of the THHF volunteers as much as 34.7 percent.

Keywords : volunteer, voluntary behaviors, Thai holistic health foundation

ความสำคัญและความเป็นมา

สถานสงเคราะห์เด็กของรัฐ ถือเป็นหนึ่งใน “พื้นที่เชิงยุทธศาสตร์” ที่สำคัญของประเทศในการ “พัฒนาคนให้เต็มคน” และเป็น “พื้นที่ภาคบังคับ” สำหรับรัฐบาลทุกประเทศในการลงทุนเพื่อ “สร้างอนาคตที่ดีของชาติ” เพราะที่นี้คือแหล่งรวมของสมาชิกรุ่นเยาว์ในสังคมที่ขาดแคลนปัจจัยดำรงชีพ ตลอดจนจนถึงโอกาสด้านพัฒนาการ ด้วยสาเหตุหลายประการ แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดของทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านกำลังบุคลากร ทำให้เด็กที่เติบโตในสถานสงเคราะห์ขาดแคลนโอกาสในการพัฒนาให้เต็มศักยภาพอย่างยิ่ง ทำให้เด็กในสถานสงเคราะห์มีโอกาสน้อยมากที่จะได้รับการช่วยกระตุ้นพัฒนาการ ให้เกิดขึ้นครบทุกด้าน ทั้ง ๆ ที่เด็กเหล่านี้ต่างถูกส่งเข้ามาในสภาพที่บกพร่อง

ทางร่างกายหรือจิตใจอย่างไรสังคมจึงจะเข้ามามีบทบาทร่วมสนับสนุนให้สมาชิกรุ่นใหม่ที่เกิดกำเนิดและกำลังเติบโตขึ้นมาในสภาพที่ขาดแคลนโอกาสให้ได้รับโอกาสและการพัฒนา (อภิญา ตันทวีวงศ์ และ ยุทธดนัย สีดาหล้า, 2557) งานจิตอาสาเป็นหนึ่งในกรเพิ่มโอกาสแก่เด็กในสถานสงเคราะห์ เพราะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตแก่บุคคลอื่นให้ดีขึ้น สมบูรณ์ขึ้น พัฒนาขึ้น ให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขอีกทั้งเป็นผู้ช่วยพัฒนาสังคมส่วนรวม ทั้งทางตรงและทางอ้อม (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2540) จิตอาสา คือ บุคคลที่พร้อมจะสละเวลา แรงกายและสติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์โดยไม่หวังผลตอบแทน ไม่นิ่งดูตายเมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์ยากของผู้คน มีจิตใจที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี เป็นความเมตตาที่จะให้ผู้อื่น และเป็นการให้แบบอ่อนน้อม ไม่ใช่ให้แบบผู้อยู่เหนือกว่าให้ผู้ด้อยกว่า การทำงานช่วยเหลือให้บริการผู้อื่นจากใจ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการขัดเกลาจิตใจตัวเองเช่นกัน เพื่อช่วยให้ผู้อื่นหรือสังคมมีความสุขมากขึ้น (มิชิตา จำปาเทศ รอดสุทธิ, 2550; ญัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์, 2550; พระไพศาล วิสาโล, 2550)

จิตอาสาอันเป็นพฤติกรรมที่ถูกหล่อหลอมมาจากวิถีการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม จากการศึกษาในทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม พบว่า พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลเกิดจากปัจจัย 2 ประการ คือ ตัวบุคคล และสิ่งแวดล้อม เพราะพฤติกรรมของคนเรานั้นไม่ได้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากปัจจัยทางสภาพแวดล้อมแต่เพียงอย่างเดียว หากจะต้องมีปัจจัยส่วนบุคคลร่วมด้วย โดยปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง การคิดวิเคราะห์ของแต่ละบุคคลในการพิจารณาตัดสินคุณค่าและความดีงาม ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมและการประพฤติปฏิบัติ โดยเฉพาะการปฏิบัติทางจิตใจ เพื่อขัดเกลาตนเองให้เป็นไปทางใดทางหนึ่ง โดยเกิดจากการรับรู้จากการเรียนรู้ การมองเห็น การคิด แล้วนำมาพิจารณาเพื่อตัดสินใจว่าต้องการสร้างสำนักแบบใด เช่น แรงจูงใจอาสา การเห็นคุณค่า

ในตนเอง และการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง เป็นต้น สำหรับปัจจัยทางสังคม เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับภาวะทางสัมพันธภาพของมนุษย์ ซึ่งเป็นภาวะที่ลึกซึ้งซึ่งมีผลต่อจิตสำนึกด้านต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นภาวะที่ได้อบรมกล่อมเกลา และสะสมอยู่ในส่วนของการรับรู้ที่ละเอียดที่ละน้อย ทำให้เกิดสำนึกที่มีรูปแบบหลากหลาย ภาวะแวดล้อมทางสังคมนี้เริ่มตั้งแต่พ่อแม่ พี่น้อง ญาติ เพื่อน ครู สื่อมวลชน บุคคลทั่วไป ตลอดจนระดับองค์กร วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ กฎหมาย ศาสนา รวมทั้งภาวะแวดล้อมด้านสื่อสารมวลชน และส่วนที่กำกับสำนึกของบุคคล เช่น การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ด้านเครือข่าย จิตอาสา และการมีตัวแบบด้านจิตอาสา เป็นต้น (ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจกร, 2543)

มูลนิธิสุขภาพไทย ได้ริเริ่มโครงการอาสาสมัครเพื่อช่วยกระตุ้น พัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้แก่เด็กในสถานสงเคราะห์ตั้งแต่ปี 2548 และดำเนินการต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ดำเนินการภายใต้โครงการ “พัฒนาคุณภาพเด็กในสถานสงเคราะห์ด้วยพลังอาสาสมัคร” ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาสุขภาวะองค์รวมแก่เด็กในสถานสงเคราะห์ เพื่อพัฒนาระบบและกลไกอาสาสมัครที่ทำงานเพื่อเด็กในสถานสงเคราะห์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพ บุคลากรและอาสาสมัครในสถานสงเคราะห์ และเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายอาสาสมัครผ่านงานอาสาสมัครในสถานสงเคราะห์ (มูลนิธิสุขภาพไทย, 2559) ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ พยายามส่งเสริมให้มีการสร้างกิจกรรมจิตอาสาต่าง ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงปี 2544 องค์การสหประชาชาติได้ร่วมกับประเทศต่าง ๆ จัดให้เป็นปีอาสาสมัครสากล ทำให้เกิดการตื่นตัวไปทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยด้วย แต่เนื่องด้วยประเทศไทยยังอยู่ในขั้นเริ่มต้นของการพัฒนาระบบการจัดการงานอาสาสมัคร แนวโน้มของจิตอาสาในประเทศไทยยังมีช่องว่าง คือ องค์กรที่พร้อมจะรับอาสาสมัครเข้าไปยังมีจำนวนน้อย และหากดู

ที่จำนวนของอาสาสมัครที่มีอยู่ในประเทศประมาณ 9.7 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 22.5 ของประชากรวัยผู้ใหญ่ นับว่าค่อนข้างน้อย การกระจุกตัวของอาสาสมัครในบางกลุ่มบางงานและเมืองใหญ่ ๆ ซึ่งอาจทำให้ประชากรที่อยู่อาศัยในพื้นที่ห่างไกลออกไปไม่ได้รับบริการจากภาคงานอาสาสมัครมากพอ งานอาสาสมัครเป็นเรื่องที่สร้างสำนึกภายในใจผู้คนแล้วการมีระบบการบริหารจัดการงานอาสาสมัครที่ดีก็เป็นสิ่งสำคัญไม่น้อยกว่ากัน ผู้ที่ทำหน้าที่ส่งเสริมงานอาสาสมัครต้องมีความรู้และเข้าใจธรรมชาติของงานอาสาสมัคร และที่สำคัญต้องมีหัวใจของความเป็นอาสาสมัครด้วยเช่นกัน (ศุภารัตน์ รัตนมุขย์, 2546; เครือข่ายจิตอาสา (Volunteer Spirit Network), 2558

จากปัญหาที่กล่าวถึงในเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการเป็นจิตอาสาของบุคคล จึงได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตอาสา เพื่อทำความเข้าใจในพฤติกรรมจิตอาสาและปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสา และเพื่อนำผลการศึกษานี้ไปเป็นแนวทางในการเสริมสร้างปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมจิตอาสาให้มากขึ้น อันจะนำไปสู่การเพิ่มจำนวนจิตอาสาในสังคมไทยได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจิตอาสาของจิตอาสาในมูลนิธิสุภาพไทย
2. ศึกษาระดับพฤติกรรมจิตอาสาของจิตอาสาในมูลนิธิสุภาพไทย
3. ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของจิตอาสาในมูลนิธิสุภาพไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการศึกษา คือ จิตอาสาที่ทำกิจกรรมจิตอาสาในโครงการ “พัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในสถานสงเคราะห์ด้วยพลังอาสาสมัคร” ของมูลนิธิสุภาพไทย ปี พ.ศ. 2561

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ประเด็นเนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

- 1) พฤติกรรมจิตอาสา
- 2) แรงจูงใจอาสา
- 3) การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง
- 4) การเห็นคุณค่าในตนเอง
- 5) เครือข่าย
- 6) การสนับสนุนจากครอบครัว
- 7) การมีตัวแบบด้านจิตอาสา

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา คือ สถานสงเคราะห์ในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในสถานสงเคราะห์ด้วยพลังอาสาสมัคร ประกอบด้วยสถานสงเคราะห์ 5 แห่ง ดังนี้

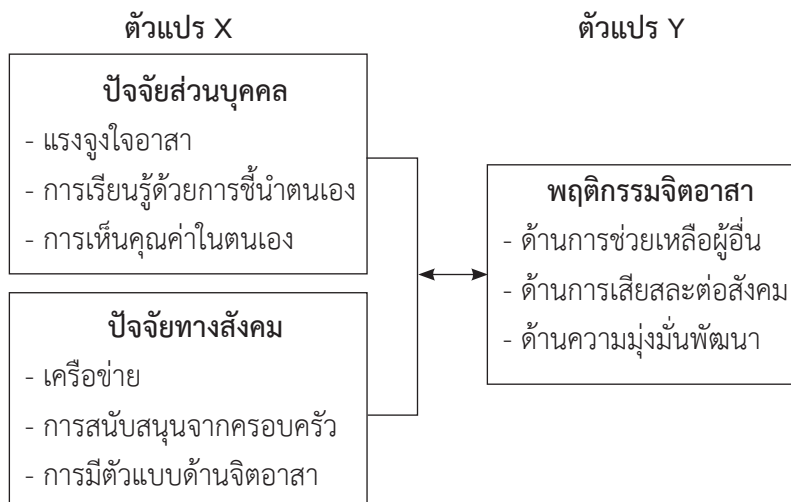
- 1) สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต
- 2) สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ด
- 3) สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี
- 4) สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาปากเกร็ด
- 5) สถานสงเคราะห์เด็กพิการและทุพพลภาพปากเกร็ด

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

พฤติกรรมจิตอาสา หมายถึง การกระทำของบุคคลที่แสดงออกถึงการสร้างประโยชน์ให้กับผู้อื่นหรือสังคมโดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทน เป็นการกระทำที่แสดงออกถึงความเสียสละเวลา แรงกาย แรงใจ ทรัพย์สิน เงินทอง หรือสติปัญญาอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่หน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ จำแนกได้ 3 ด้าน คือ 1. การช่วยเหลือผู้อื่น 2. การเสียสละต่อสังคม 3. ความมุ่งมั่นพัฒนา

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง หมายถึง ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตอาสา ซึ่งแบ่งเป็น (1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจอาสา การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง และการเห็นคุณค่าในตนเอง (2) ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ เครือข่าย การสนับสนุนจากครอบครัว และการมีตัวแบบด้านจิตอาสา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงความสัมพันธ์ (Correlational Research) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการศึกษาระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจิตอาสา

3. การหาคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ จิตอาสาในโครงการ “พัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในสถานสงเคราะห์ด้วยพลังอาสาสมัคร” ของมูลนิธิสุภาพไทย ปี พ.ศ. 2561 ที่ลงทะเบียนเป็นจิตอาสาในมูลนิธิสุภาพไทยและเข้าร่วมทำกิจกรรมจิตอาสาในสถานสงเคราะห์อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling) ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 78 คนในการดำเนินการวิจัยจากผู้ลงทะเบียนเป็นจิตอาสา 236 คน

2. การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจิตอาสา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อวัดระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตอาสา ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการพัฒนาเครื่องมือจากการทบทวนเอกสารและแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 5 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 พฤติกรรมจิตอาสา ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่ 4 ปัจจัยทางสังคม ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตอาสา

3. การหาคุณภาพเครื่องมือ

การหาความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) เพื่อตรวจสอบว่าคำถามที่สร้างขึ้นสามารถวัดได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) ซึ่งผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญพบว่าข้อคำถามทุกข้อในแบบสอบถามมีค่า IOC มากกว่า 0.50 แสดงว่ามีความเหมาะสมในการนำไปใช้ จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบดังกล่าวไปหาค่าความเชื่อมั่นต่อไป

การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับผู้ที่ทำงานจิตอาสา จำนวน 10 คน ในชมรมอาสาพัฒนาสังคมสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) ผลการหาค่าความเชื่อมั่นพบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.935

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยลงพื้นที่ สถานสงเคราะห์ที่เข้าร่วมโครงการ “พัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในสถานสงเคราะห์ด้วยพลังอาสาสมัคร” เป็นเวลา 60 วัน เพื่อให้ได้จำนวนตามที่กำหนด

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 1) สถิติเชิงพรรณนา คุณลักษณะทั่วไปของจิตอาสานำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร X ประกอบด้วย แรงจูงใจอาสา การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง เครือข่ายการสนับสนุนจากครอบครัว การมีตัวแบบด้านจิตอาสา กับตัวแปร Y คือ พฤติกรรมจิตอาสา

3) การทำนายตัวแปร X ตัวแปรใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อตัวแปร Y โดยใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตอาสา : กรณีศึกษามูลนิธิสุขภาพไทย มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจิตอาสาของจิตอาสาในมูลนิธิสุขภาพไทย

การศึกษาระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจิตอาสาของจิตอาสาในมูลนิธิสุขภาพไทยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตอาสาในระดับสูง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน จิตอาสาที่มีคะแนนเฉลี่ยด้านแรงจูงใจอาสาในระดับสูง ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = 0.59) ด้านการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = 0.54) และด้านการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.95$, S.D. = 0.45)

ปัจจัยทางสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตอาสาในระดับสูง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านเครือข่ายมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.76) ด้านการสนับสนุนจากครอบครัวมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง

($\bar{x} = 3.95$, S.D. = 0.87) ด้านการมีตัวแบบด้านจิตอาสามีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{x} = 3.19$, S.D. = 1.15) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจิตอาสา

	\bar{x}	S.D.	แปลความ
(n = 78)			
ปัจจัยส่วนบุคคล	3.87	0.36	สูง
แรงจูงใจอาสา	3.80	0.59	สูง
การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง	3.85	0.54	สูง
การเห็นคุณค่าในตนเอง	3.95	0.45	สูง
ปัจจัยทางสังคม	3.71	0.74	สูง
เครือข่าย	3.98	0.76	สูง
การสนับสนุนจากครอบครัว	3.95	0.87	สูง
การมีตัวแบบด้านจิตอาสา	3.19	1.15	ปานกลาง

2. ผลการศึกษาระดับพฤติกรรมจิตอาสาของจิตอาสาในมูลนิธิสุภาพไทย

การศึกษาระดับพฤติกรรมจิตอาสาของจิตอาสาในมูลนิธิสุภาพไทยพบว่า จิตอาสา มีระดับพฤติกรรมจิตอาสาโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.54$, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณารายด้าน จิตอาสา มีพฤติกรรมด้านการช่วยเหลือผู้อื่น สูงที่สุด ($\bar{x} = 3.81$, S.D. = 0.53) รองลงมา เป็นพฤติกรรมด้านการเสียสละต่อสังคมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.50$, S.D. = 0.60) และด้านความมุ่งมั่นพัฒนาเป็นอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.25$, S.D. = 0.65) รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับพฤติกรรมจิตอาสา
(n = 78)

พฤติกรรมจิตอาสา		S.D.	แปลความ
ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น	3.81	0.53	สูง
ด้านการเสียสละต่อสังคม	3.50	0.60	สูง
ด้านความมุ่งมั่นพัฒนา	3.25	0.65	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยภาพรวม	3.54	0.53	สูง

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของจิตอาสาในมูลนิธิสุภาพไทย

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมจิตอาสาพบว่า แรงจูงใจอาสาสมัครมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมจิตอาสาของจิตอาสาในมูลนิธิสุภาพไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.366^{**}$)

การเรียนรู้ด้วยการขึ้นำตนเอง มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมจิตอาสาในมูลนิธิสุภาพไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=0.491^{**}$) และเป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจิตอาสามากที่สุด

การเห็นคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์ระดับน้อยในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมจิตอาสาในมูลนิธิสุภาพไทยอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = 0.207$)

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมกับพฤติกรรมจิตอาสา พบว่า เครือข่ายมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมจิตอาสาของจิตอาสาในมูลนิธิสุภาพไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.419^{**}$)

การสนับสนุนจากครอบครัว มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรม จิตอาสาของจิตอาสาในมูลนิธิสุขภาพไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.428^{**}$) และเป็นปัจจัยทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจิตอาสามากที่สุด

การมีตัวแบบด้านจิตอาสา มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรม จิตอาสาของจิตอาสาในมูลนิธิสุขภาพไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.384^{**}$) รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตอาสา

(n = 78)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตอาสา	พฤติกรรมจิตอาสา
แรงจูงใจอาสา	0.366** (.001)
การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง	0.491** (.000)
การเห็นคุณค่าในตนเอง	0.207 (.069)
เครือข่าย	0.419** (.000)
การสนับสนุนจากครอบครัว	0.428** (.000)
การมีตัวแบบด้านจิตอาสา	0.384** (.001)

** $p < .01$, * $p < .05$

การทำนายพฤติกรรมจิตอาสาของจิตอาสาในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในสถานสงเคราะห์ด้วยพลังอาสาสมัครของมูลนิธิสุภาพไทย

จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรทำนายกับพฤติกรรมจิตอาสาของจิตอาสาในมูลนิธิสุภาพไทย ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมจิตอาสา มี 2 ตัวแปร คือ ตัวแปรการเรียนรู้ด้วยการชี้แนะตนเองสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 24.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และตัวแปรเครือข่าย สามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 10.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

การเรียนรู้ด้วยการชี้แนะตนเองและเครือข่าย สามารถอธิบายพฤติกรรมจิตอาสาในมูลนิธิสุภาพไทย ได้ร้อยละ 34.7 โดยมีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์เท่ากับ ± 4.340 รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของตัวแปรที่สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมจิตอาสาของจิตอาสาในมูลนิธิสุภาพไทย

(n = 78)

ตัวแปรทำนาย	R	R ²	R ² Change	SE _{est}	F	p-value
ขั้นที่ 1 การเรียนรู้ด้วยการชี้แนะตนเอง	.491	.242	.242	4.647	24.20	.000
ขั้นที่ 2 เครือข่าย	.589	.347	.106	4.340	19.94	.000

**p<.01, *p<.05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตอาสา : กรณีศึกษามูลนิธิสุภาพไทย ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้

1. แรงจูงใจอาสาสมัครกับพฤติกรรมจิตอาสา ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจอาสาสมัครมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมจิตอาสา ($r = 0.366^{**}$) และมีความสัมพันธ์กันในระดับกลาง อธิบายได้ว่า เมื่อจิตอาสาสมัครมีแรงจูงใจอาสาสมัครสูงจะมีพฤติกรรมจิตอาสาสูง สอดคล้องกับการศึกษาของ อนุ เจริญวงศ์ ระเบียบ (2552) ที่พบว่า แรงจูงใจอาสาสมัครมีอิทธิพลทางอ้อมต่ออาสาสมัครอย่างยิ่ง

2. การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองกับพฤติกรรมจิตอาสา ผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมจิตอาสาในระดับปานกลาง ($r = 0.491^{**}$) สะท้อนให้เห็นว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของการเป็นจิตอาสาโดย Skager (1978 อ้างใน เขมณัญญ์ มิ่งศิริธรรม, 2552) กล่าวว่า บุคคลที่มีการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองจะรับรู้ถึงความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง วางจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมกับตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการที่ตั้งไว้และดำเนินการปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้จิตอาสาที่มีลักษณะของการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองยังมีแนวโน้มที่จะเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เชื่อว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้เต็มประสิทธิภาพ มีความรู้สึกตื่นตัวในการเรียนรู้และมีความเชื่อว่าความสามารถเต็มเต็มความสงสัยด้วยคำอธิบายที่มีหลักฐาน (ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย และคณะ, 2559)

3. การเห็นคุณค่าในตนเองกับพฤติกรรมจิตอาสาผลการศึกษาพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจิตอาสา ($r = 0.207$) ในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมจิตอาสาในระดับน้อย สอดคล้องกับนิยามของ

Barry and Morgan (1985) ที่อธิบายว่า การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นความรู้สึกของบุคคลที่เกิดจากการยอมรับตนเอง และการมองตนเองในด้านบวก ซึ่งอาจไม่ได้มาจากการช่วยเหลือผู้อื่นหรือสังคม จนทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าที่จะได้รับการยอมรับจากผู้อื่นหรือสังคมก็ได้ สอดคล้องกับนิยามของอัปสรสิริ เอี่ยมประชา (2542) ที่กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเองคือความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเองมีความเคารพและยอมรับตนเองว่ามีความสำคัญ มีความสามารถและใช้ความสามารถที่มีอยู่ในการทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งอาจไม่ได้มาจากการช่วยเหลือผู้อื่น แต่อันเนื่องมาจากการยอมรับตนเอง

4. เครือข่ายกับพฤติกรรมจิตอาสา ผลการศึกษาพบว่า เครือข่ายมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมจิตอาสาในระดับปานกลาง ($r = 0.419^{**}$) อธิบายได้ว่าเมื่อจิตอาสามีปฏิสัมพันธ์กับจิตอาสาท่านอื่น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ได้รับข่าวสารผ่านทางประชาสัมพันธ์ทางสื่อสังคมออนไลน์ มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารผ่านทางเครือข่ายที่เป็นสื่อสังคมออนไลน์มากจะส่งผลให้มีพฤติกรรม จิตอาสาในระดับสูง สอดคล้องกับการศึกษาของ ญัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์ (2550) กล่าวว่า หากนักเรียนได้รับข้อมูลการช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม และความมุ่งมั่นพัฒนาจากสื่อในระดับมาก ก็จะส่งผลให้นักเรียนมีจิตอาสา

5. การสนับสนุนจากครอบครัวกับพฤติกรรมจิตอาสา ผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนจากครอบครัวมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมจิตอาสาในระดับปานกลาง ($r=0.428^{**}$) อธิบายได้ว่าเมื่อจิตอาสาได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวมากจะทำให้มีพฤติกรรมจิตอาสาในระดับสูงเช่นกัน สอดคล้องกับนิยามของ สมสุตา ผู้พัฒน์ และ จุฬารัตน์ วัฒนะ (2544) ที่กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก เกิดจากการที่บิดามารดาแสดงความรักใคร่ต่อลูกอย่างซื่อสัตย์ ยอมให้ลูกร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อีกทั้งเข้าใจ

ความรู้สึกของลูก สิ่งนี้อาจทำให้ลูกร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีเช่นกัน และสอดคล้องกับการศึกษาของออร์พินทร์ ชูชม และคณะ (2549) พบว่า ปัจจัยทางจิตสังคม ได้แก่ การถ่ายทอดปัญญาสังคม-อารมณ์ของบิดามารดา มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับจิตสาธารณะ พฤติกรรมเอื้อสังคม และยังสอดคล้องกับการศึกษาของธิดาชนก วงศ์พิทักษ์ (2556) พบว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมจิตอาสาของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

6. การมีตัวแบบด้านจิตอาสา กับพฤติกรรมจิตอาสา ผลการศึกษาพบว่า การมีตัวแบบด้าน จิตอาสา มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมจิตอาสาในระดับปานกลาง ($r = 0.384^{**}$) อธิบายได้ว่าเมื่อจิตอาสา มีตัวแบบด้านจิตอาสา ก็จะทำให้มีพฤติกรรมจิตอาสาสูงตามไปด้วย เนื่องจากการเรียนรู้ของบุคคลส่วนมากมักเลียนแบบผู้ที่ตนรักนิยมชมชอบหรือผู้ที่มีอำนาจซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การสั่งสอนต่าง ๆ ของบิดามารดาได้โดยง่ายและยอมรับบิดามารดาเป็นแบบอย่างให้กับบุตรโดยไม่รู้ตัวซึ่งตรงกับนิยามของ ดวงเดือน พันธุนาวิน (2538) สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องเรียนรู้ โดยการสังเกต (Observational Learning) ของ Bandura (1989 อ้างใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชิต, 2539) มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ส่วนใหญ่ของคนเรานั้นเกิดจากการสังเกตจากตัวแบบ ในการเรียนรู้ผ่านตัวแบบนั้น ตัวแบบเพียงคนเดียวสามารถที่จะถ่ายทอดทั้งความคิด และการแสดงออกได้พร้อม ๆ กัน สอดคล้องกับการศึกษาของคมนา วัชรธานินทร์ (2546) ที่พบว่า นิสิตนักศึกษาที่มีแบบอย่างพฤติกรรมจิตอาสาของคนรอบข้างจะมีพฤติกรรมจิตอาสา มากกว่านิสิตนักศึกษาที่ไม่มีแบบอย่างคนรอบข้างในพฤติกรรมจิตอาสา

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการศึกษา การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม จิตอาสามากที่สุด ดังนั้น น่าจะศึกษาการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองของจิตอาสาเพื่อเสริมสร้างการมีพฤติกรรมจิตอาสาให้มากขึ้น โดยการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่ช่วยให้จิตอาสาได้พัฒนาทักษะในการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง

2. จากการศึกษา เป็นการเก็บข้อมูลจากจิตอาสาที่ปฏิบัติงานจิตอาสาที่ทำกิจกรรมในลักษณะหรือรูปแบบเดียว ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษากับจิตอาสาที่ปฏิบัติงานจิตอาสาในรูปแบบอื่น เช่น กิจกรรมอาสาเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมอาสาทำความสะอาด กิจกรรมอาสาช่วยเหลือผู้พิการ กิจกรรมอาสาสร้างสื่อการเรียนรู้ เป็นต้น เพื่อที่จะทำให้เห็นปัจจัยที่แตกต่างออกไป

3. ศึกษาตัวแปรปัจจัยอื่น ๆ นอกจากตัวแปรที่เคยศึกษาแล้วเพราะอาจมีตัวแปรอื่นที่อาจส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสา เช่น การรับรู้ความสามารถของตน การสนับสนุนจากโรงเรียนหรือการสนับสนุนจากเพื่อน เป็นต้น เพื่อที่จะนำไปเป็นแนวทางในการเสริมสร้างพฤติกรรมจิตอาสาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2540. **Self esteem พลังแห่งความเชื่อมั่น**. กรุงเทพมหานคร : ที.พี พรินท์ จำกัด.
- เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม. 2552. “การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองบนเครือข่าย Self-directed Learning On web-based Learning.” **วารสารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น** 32(1) : 6-13.

- เครือข่ายจิตอาสา (Volunteer Spirit Network). 2558. รายงานสถานการณ์งานอาสาสมัครประเทศไทย นโยบายและส่งเสริมงานอาสาสมัครระดับชาติ งานประชุมระดับชาติด้านการอาสาสมัครครั้งที่ 1 วันที่ 8 พฤษภาคม 2558 (Online). <http://www.volunteerspirit.org/file/ncv/R8AMe.pdf>, 20 กรกฎาคม 2560.
- คมนา วัชรานินท์. 2546. ปัจจัยเชิงเหตุและผลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสาสมัครพัฒนาของนักศึกษามหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย และคณะ. 2559. “คุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิตสำหรับเยาวชนไทย The Characteristics of Lifelong Learners for Thai Youth.” วารสารครุศาสตร์ 4(44) : 63-80.
- ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์. 2550. การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงเดือน พันธุนานาวิน. 2538. ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธิดาชนก วงศ์พิทักษ์. 2556. ปัจจัยจิตสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระไพศาล วิสาโล. 2550. ศาสตร์และศิลป์แห่งการจัดการความดี ศึกษากรณีมูลนิธิพุทธรณีจี้. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟิก จำกัด.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และ สังคม สัจจร. 2543. สำนักไทยที่พึงปรารถนา. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย.

- มิชิตา จำปาเทศ รอดสุทธิ. 2550. **จิตอาสาคืออะไร. ประชาชาติธุรกิจ ตอนที่ 38 (online).** [http : //www.hs1an.org/index.php?option=com_content&task=view&id=601&Itemid=49](http://www.hs1an.org/index.php?option=com_content&task=view&id=601&Itemid=49), 4 มีนาคม 2560
- มูลนิธิสุขภาพไทย. 2559. **อาสาสร้างสุขให้เด็กในสถานสงเคราะห์ (Online).** <http://www.volunteerspirit.org/?event=>, 9 สิงหาคม 2560.
- ศุภรัตน์ รัตนมุขย์. 2546. **อาสาสมัคร : การพัฒนาตนเองและสังคม (Online).** <http://www.volunteerspirit.org/files/volunteer%20and%20human.pdf>, 17 มิถุนายน 2560.
- สมสุดา ผู้พัฒน์ และ จุฬารัตน์ วัฒนชะ. 2544. “อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดู การไปวัด การรักษาศีล 5 และการนั่งสมาธิ ต่อความกตัญญูทเวที.” **วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม) 22 : 126-138.**
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2539. **ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2.** กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรพินทร์ ชูชม และคณะ. 2549. “การวิเคราะห์ปัจจัยทางจิตสังคมที่สัมพันธ์กับจิตสำนึกทางปัญญาและคุณภาพชีวิตของเยาวชนไทย.” **วารสารพฤติกรรมศาสตร์ 12(1) : 15-35.**
- อนุ เจริญวงศ์ระยับ. 2552. **การรับรู้สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาและลักษณะส่วนบุคคลที่เอื้อต่อการเป็นอาสาสมัครอย่างยั่งยืนใน นักศึกษาระดับปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์และการประยุกต์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.**
- อภิญา ตันทวิวงศ์ และ ยุทธฉนัย สีดาหาล้า. 2557. **อาสาสมัครใน สถานสงเคราะห์พลัยกระดับบนาคตประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสุขภาพไทย.**

อัปสรสิริ เอี่ยมประชา. 2542. การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเห็นคุณค่า
ในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
Barry, P.D. and A.J. Morgan. 1985. **Mental Health and Illness.**
3rd ed. Philadelphia : J.B. Lippincott Company.